

การศึกษาอัตลักษณ์ของพระกะเทย: กรณีศึกษาจากพระกะเทยในจังหวัดเชียงราย

ธนพล เดชอุปการ
สาขาวิชาสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีศึกษา วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
E-mail: dejupakarn@gmail.com

วันที่รับบทความ: 10 มกราคม 2567
วันที่แก้ไขบทความ: 17 มีนาคม 2567
วันที่ตอบรับบทความ: 29 มีนาคม 2567

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยให้เห็นถึงการนิยามอัตลักษณ์ในปัจจุบันของพระกะเทย พร้อมทั้งกระบวนการก่อสร้าง และการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของพระกะเทยภายในเพศสมณะที่เกิดจากการต่อรอง ต่อสู้ และการเปียดขัดกับพระที่มีความเป็นชายอำนาจนำในสังคมภาคเหนือ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณาแนวสตรีนิยมหลังสมัยใหม่ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการศึกษาประเด็นที่ 1 พบว่า การนิยามอัตลักษณ์ของพระกะเทย คือ พฤติกรรมของพระกะเทยที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่และตำแหน่งแห่งที่ ผลการศึกษาประเด็นที่ 2 พบว่า การประกอบสร้างอัตลักษณ์ตัวตนของผู้ชายในพื้นที่ภาคเหนือ ตั้งแต่เด็กไม่ได้มีการเข้มงวดในการทำงานตามเครื่องเพศ จึงทำให้เด็กผู้ชายสามารถช่วยทำงานบ้านได้ แต่ด้วยแนวคิดของความเป็นชายในสังคมเป็นเหตุทำให้กะเทยเมื่ออยู่ในสังคมฆราวาสได้ถูกทำให้ด้อยค่า แต่เมื่อได้เปลี่ยนสถานภาพเข้ามาอยู่ในสังคมสงฆ์แล้วกลับได้รับการยกย่องเชิดชู ผลการศึกษาประเด็นที่ 3 พบว่า พระกะเทยได้มีการต่อรอง ต่อสู้ ด้วยการนำเอาความเป็นหญิงเข้ามา เช่น การช่วยรักษาความสะอาดวัด การประดับสถานที่ และการสอนแม่บ้านทางด้านการฟ้อนรำมาใช้ประโยชน์ในพระพุทธศาสนา แต่สังคมไทยก็ยังผูกติดภาพเหมารวมของกะเทยในด้านลบ จึงทำให้สถานะของพระกะเทยยังคงด้อยกว่าพระที่มีความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการ ผลการศึกษาประเด็นที่ 4 พบว่า อัตลักษณ์ตัวตนของพระกะเทยแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่และสถานภาพ อันเป็นผลมาจากกระบวนการแห่งการเรียนรู้ด้วยอิทธิพลของความเป็นชายในสังคมสงฆ์ที่เป็นอำนาจที่มองไม่เห็น ซึ่งเข้ามากำกับควบคุมพระกะเทย ทำให้จำเป็นต้องเลือกอัตลักษณ์ตัวตนเพื่อการคงอยู่และอยู่รอดในสังคมแห่งความเป็นชายได้

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ทางเพศ ความเป็นชาย พระกะเทย

A Study of the Gay Monk Identity: Case Study of Gay Monks in Chiang Rai

Thanapon Dej-u-pakarn
Women, Gender and Sexuality Studies, Collage of Interdisciplinary,
Thammasat University
E-mail: dejupakarn@gmail.com

Received: January 10, 2024

Revised: March 17, 2024

Accepted: March 29, 2024

Abstract

This study aimed to reveal the definitions of the current identity of gay monks along with the deconstruction process and construction of a new identity for gay monks within the monastic gender. This process arose from negotiations, fighting, and pushing with monks who had hegemonic masculinity in northern society. This study used postmodern feminist ethnographic research methodology through in-depth interviews. The mentioned interview had three main points of results. The first result showed that the definition of the identity of gay monks is the behavior of gay monks that is appropriate to the role, function and position. The second result showed that the identity construction of men in the northern region from their childhood was not required to work according to sex. Therefore, boys could help with housework. The concept of masculinity in society caused the devaluation of gay in a secular society; however, the status was changed in a monastic society where gay monks were praised and honored. The third result showed that gay monks negotiated and fought through the application of femininity, such as cleaning temples, adorning the place and teaching housewives in dance for the sake of Buddhism. However, Thai society still adhered to the negative stereotypes of gays. As a result, the status of gay monks was still inferior to that of monks who had a hegemonic masculinity. The result of the fourth study revealed that the identity of gay monks changed all the time. It depended on their role and status as a result of the learning process with the influence of masculinity in a monastic society. This was an invisible power that controlled gay monks and made them choose an identity for existence and survival in a society of masculinity.

Keywords: Gender Identity, Masculinity, Gay Monks

วารสารมนุษย์กับสังคม
Journal of Man and Society

บทนำ

“พระ” ถือได้ว่าเป็นกำลังหลักที่สำคัญในการช่วยสืบทอดพระพุทธศาสนา ตามความคาดหวังของสังคมไทย โดยหน้าที่ของพระคือ การศึกษาหลักธรรมคำสอน ของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยให้สมกับที่ได้รับการเคารพนับถือจาก พุทธศาสนิกชน ความสำคัญของพระนั้น นอกเหนือจากการเป็นส่วนสำคัญของพิธีกรรม ต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความเป็นชายตาม ความคาดหวังของสังคมไทยอีกด้วย อันเนื่องมาจากการเป็น “พระ” นั้น นอกจากจะทำให้ ได้เข้าถึงการฝึกฝนทางด้านศีลธรรมจากพระธรรมวินัย การสั่งสอนในเรื่องพฤติกรรม กิริยา มารยาท และการเล่าเรียนวิชาแขนงต่าง ๆ จากพระอุปัชฌาย์และพระพี่เลี้ยง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ในอดีตมีเพียงผู้ชายเท่านั้นที่จะสามารถเข้าไปศึกษาได้ นอกจากการศึกษาแล้วนั้น ผู้ชายที่ เข้าไปเป็น “พระ” ก็ยังต้องถูกกำกับควบคุมพฤติกรรมจากเหล่าประชาชน อีกทั้งยังได้ถูก ควบคุมในกามารมณ์เป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ของพระ เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติธรรม ดังที่ ปีเตอร์ เอ. แจ็คสัน (2541) กล่าวว่า พระวินัยปิฎกของพุทธศาสนา นิกายเถรวาท ต้องการ ที่จะควบคุมพระสงฆ์ให้ดำรงอยู่ในพรหมจรรย์ ปราศจากกิจกรรมทางเพศ จึงเป็นเหตุ ทำให้การเข้าไปยุ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเพศของพระเป็นความผิดทั้งเบาและหนักตาม การกระทำ ดังนั้น เพื่อให้สมกับการที่พระละทิ้งได้แล้วซึ่งกามารมณ์ จึงเป็นผลทำให้ สังคมไทยได้ยกย่องสถานะของพระนั้นสูงกว่าความเป็นหญิงและความเป็นชายโดยทั่วไป ถือว่าเป็น “อุดมเพศ” เป็นเพศที่สูงที่สุด (สมมตอมรพันธุ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ, กรมพระ, 2545) ทุกคนจึงต้องกราบไหว้บูชา อันเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมให้ผู้ชายมี สถานะที่สูงที่สุดได้รื่องพระพุทธศาสนาของสังคมไทย จึงทำให้เมื่อพระได้ลาสิกขาออกไป ใช้ชีวิตในสังคม จักได้ชื่อว่าเป็น “คนสุก” เป็นผู้ชายที่มีความพร้อมที่จะก้าวขึ้นไปเป็นผู้นำ ของครอบครัวและสังคมต่อไปในอนาคต

เมื่อชายใดได้เปล่งวาจาด้วยภาษามครว่า “*เอสาหัง ภนเต สุจิรปริณีพุดมปิ ตักควนตฺ สรณํ คัจฉามิ ธมฺมมฺภยํ ภิกฺขุสงฺขมฺภยํ ลภฺยยาหํ ภนเต ตสฺส ภควโต ธมฺมวินยํ ปพฺพชฺชํ ลภฺยยํ อุปสมฺปทํ...*” (วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า, กรมพระยา, 2460) การบวชของชายผู้นั้นได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว ซึ่งก่อนการบวชจะสมบูรณ์แบบนั้น จักต้อง ผ่านพิธีกรรมในการตรวจสอบในที่ประชุมสงฆ์ โดยมีพระอุปัชฌาย์เป็นประธานแห่ง การตรวจสอบเสียก่อน โดยอำนาจในการตัดสินว่าชายผู้นั้นสามารถบวชได้หรือไม่ ก็จักอยู่ที่พระอุปัชฌาย์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนการตรวจสอบในที่ประชุมสงฆ์นั้นเป็นเพียงแค่ การตรวจสอบในเชิงพิธีกรรมเสียมากกว่า การบวชเป็นพระของสังคมไทยนั้นถือได้ว่าเป็นโรงเรียนเตรียมผู้ชาย อันเนื่องมาจากมิได้ทำให้ผู้ที่เข้ามาบวชนั้นได้เข้าสู่สภาวะ

ของความไร้ซึ่งเพศวิถี (Asexuality) ไม่มีการข้องเกี่ยวกับกามารมณ์ การยึดถือครองเพศ เป็นบรรพชิต เป็นการออกจากการครองเรือนสู่ความไม่มีเรือน ไม่มีการสะสมโภคทรัพย์ ไม่มีอาชีพ (บรรจบ บรรณรุจิ, 2547) แต่ในทางกลับกันกลับเป็นการสร้างความเป็นชาย ได้อย่างสมบูรณ์แบบตามแบบฉบับสังคมไทยต้องการ ไม่ว่าจะเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยธรรมะ มีความสามารถด้านสัมมาอาชีพ เป็นผู้กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ รวมไปถึงการรู้จัก ควบคุมซึ่งกามารมณ์ของตน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สังคมไทยคาดหวังต่อการบวชเป็นพระ จะเห็นได้ว่าการบวชนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับกระบวนการสร้างความเป็นชาย ในสังคมไทย และยังเป็นการช่วยเสริมคุณค่าให้กับความเป็นชายให้สูงยิ่งขึ้นในสังคม พร้อมกันนี้ยังได้ลดทอนเบียดขับคุณค่าของเพศอื่น ๆ ลงเพื่อปกป้องและป้องกันสิ่งอันตราย ต่อการประพาสพิภพจรยษ์ของพระ เห็นได้จากการที่พระพุทธศาสนาได้ชี้ให้เห็นความเป็น หญิงเป็นสิ่งต้องห้ามกับพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ไม่ว่าจะมาจากกรณีของภิกษุณี ที่คณะสงฆ์ไทยมิยอมรับ การห้ามผู้หญิงมิให้เข้าไปในศาสนสถานต่าง ๆ ยังรวมถึง การพยายามกีดกันและปิดกั้นไม่ให้กะเทยเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา

ภาคเหนือของประเทศไทยนั้นเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรล้านนาที่เคยเจริญ รุ่งเรืองมากในอดีต (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2560) ได้รับอิทธิพลทั้งพระพุทธศาสนาจาก หลากหลายที่ พร้อมทั้งได้มีการผสมผสานความคิด ความเชื่ออย่างหลากหลาย จึงก่อให้เกิด ความเชื่อพุทธกรรมของพระภิกษุที่อาจจะแตกต่างไปจากชนบของพระภิกษุที่เข้าใจกัน ในวงกว้างของสังคม โดยได้รับอิทธิพลมาจากจีน มอญ ลังกา และอาณาจักรที่อยู่แวดล้อม หรือแม้กระทั่งศาสนาพราหมณ์ ดังจะเห็นได้จากการที่พบเห็นวัตรปฏิบัติและความต่าง ของพระภิกษุทางภาคเหนือที่ไม่เหมือนกับที่อื่น ทั้งการไม่บริโภคเนื้อสัตว์ เพราะถือว่า เป็นการส่งเสริมการฆ่า การฉันอาหารในยามวิกาลอย่างเปิดเผย (พิสิฐฐ์ โคตรสุโพธิ์, 2560) มีความย่อหย่อนทางพระวินัย (วิริยงค์ สิรินธโร, พระ, 2521) บ้างก็เป็นหลวงตา (มีครอบครัวแล้วมาบวช) ยังห้วงภาระทางโลก (บัว ญาณสมปนโน, พระมหา, 2550; วิริยงค์ สิรินธโร, พระ, 2521) เป็นต้น จากเบื้องต้นได้ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของพระในพื้นที่ ภาคเหนือที่มีความแตกต่างไปจากพระในพื้นที่อื่นของประเทศไทย ซึ่งไม่อาจที่จะปฏิเสธ ได้ถึงการเข้ามามีอิทธิพลของสังคมที่แวดล้อมที่เข้ามามีอำนาจในพระพุทธศาสนาทาง ภาคเหนือ รวมไปถึงการที่จะทำให้ชาวพุทธได้เข้าใจประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับพระกะเทยในพระพุทธศาสนา ที่จะ ส่งผลต่อการทำความเข้าใจในพระไตรปิฎกอีกด้วย ซึ่งในพระไตรปิฎกนั้นก็มิได้มีการบัญญัติ ข้อห้ามเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมทางเพศตั้งแต่แรกเริ่ม หากแต่จะมีการบัญญัติไว้ หลังจากเกิดเหตุการณ์ที่ได้ก่อให้เกิดความหมองมัวในพระพุทธศาสนา ดังเช่นจากเหตุการณ์

ที่พระสุทินได้ถูกบิดามารดาอ่อนวอนขอให้ผู้มีสืบสกุล จึงได้ทำการเสพเมถุนธรรมกับอดีตภรรยาถึง 3 ครั้งจนตั้งครรภ์ อันเป็นเหตุให้มีการเรียกประชุมสงฆ์ และออกมาเป็นบัญญัติปาราชิกในที่สุด (วิ.มหา. 1/10-20/14-27) และเหตุการณ์ที่ได้มีบัณฑิตเข้าไบบวชในพระพุทธศาสนา แล้วชักชวนพระภิกษุหนุ่ม สามเณร คนเลี้ยงช้าง และคนเลี้ยงม้าเข้ามามีเพศสัมพันธ์ด้วย เมื่อได้มีผู้ไปกราบทูลพระพุทธเจ้า จึงได้มีการสั่งห้ามมิให้ผู้ที่เป็นบัณฑิตเข้าไบบวช ที่บวชอยู่แล้วก็ให้สึกเสีย (วิ.มหา. 4/109/174) จากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ได้เห็นถึงการที่พระผู้ชายและพระบัณฑิตก็ได้มีความต้องการทางเพศหรือกิจกรรมทางเพศในขณะที่ดำรงอยู่ในเพศสมณะเหมือนกัน ต่อมาในพระวินัยปิฎกก็ได้บัญญัติห้ามมิให้บัณฑิตบวชตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา แต่สำหรับพระผู้ชายก็ได้ถูกห้ามบวชเช่นบัณฑิต โดยได้แสดงให้เห็นถึงความลดหล่น ความไม่เท่าเทียม พร้อมทั้งมีการสร้างความสูงต่ำภายในพระพุทธศาสนา อันเป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดปิตาธิปไตยที่จะต้องการสร้างเพศชายให้มีสิทธิและอำนาจเหนือกว่าเพศอื่น ในขณะเดียวกันก็ให้ลดทอนคุณค่าคนที่มีได้เกิดเป็นเพศชายให้เป็นผู้ที่ด้อยกว่า ปรากฏเช่นนี้เรื่อยมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการนิยามอัตลักษณ์ในปัจจุบันของพระภิกษุ รวมทั้งกระบวนการก่อสร้างและการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของพระภิกษุภายในเพศสมณะ ที่เกิดจากการต่อรอง ต่อสู้ และการเบียดขับกับพระที่มีความเป็นชายอำนาจในสังคมภาคเหนือ

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาเกี่ยวกับ “อัตลักษณ์ของพระภิกษุ” จะใช้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 รูป ดังแสดงในตาราง 1 เนื่องด้วยผู้ศึกษานั้นไม่อาจที่จะเข้าไปหาพระภิกษุได้ ผู้ศึกษาจำต้องเข้าไปทำความรู้จัก พร้อมสร้างความไว้วางใจกับพระหรือบุคคลต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ อันเนื่องมาจากสถานะส่วนตัว ทั้งอาชีพหรือแม้กระทั่งเรือนร่างของผู้ศึกษา ประกอบกับความไม่ไว้วางใจต่อผู้ศึกษาของพระภิกษุ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงพระภิกษุ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงจำเป็นต้องหาผู้ที่สามารถเปิดประตูให้ผู้ศึกษาได้เชื่อมโยงกับพระภิกษุได้ โดยผู้ศึกษาได้รับการแนะนำจากเพื่อนสหัชชเรณูที่ยังอยู่ในเพศบรรพชิต เพื่อนำไปสู่พระภิกษุที่ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษา ซึ่งผู้ศึกษานั้นจะเลือกผู้ให้ข้อมูลการศึกษา (key informant) เป็นพระภิกษุ จำนวน 3 รูป มาสนทนาพูดคุยด้วยในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นชายในร่มกาสาวพัสตร์ ทำให้พระภิกษุจึงอยู่ใน

ฐานะเป็นความรู้ (the know) ของการศึกษานี้ (สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2549) ที่เป็นผู้เขียนงาน การศึกษานี้ขึ้นมา พร้อมกับผู้ศึกษานั้นเป็นเพียงผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและนำเสนอข้อมูลให้ ตรงตามคำบอกเล่าของพระกะเทย ผู้ศึกษานั้นได้เลือกพระกะเทยที่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือ ในจังหวัดเชียงราย อันเนื่องมาจากการคุ้นเคยในพื้นที่ในฐานะที่ผู้ศึกษานั้นเป็นคนพื้นถิ่น อีกทั้งยังเคยบวชเรียนในพื้นที่ดังกล่าวอีกด้วย โดยผู้ศึกษาได้ทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลตั้งแต่ เดือนเมษายน พ.ศ. 2564 - ตุลาคม พ.ศ. 2565

ตาราง 1

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา

ชื่อผู้ให้ข้อมูล	อายุ	พรรษา	จังหวัด	ตำแหน่ง	ระดับการศึกษา
พระพล (นามสมมติ)	45	23	เชียงราย	เจ้าอาวาส	ปริญญาตรี
พระดี (นามสมมติ)	34	12	เชียงใหม่	เจ้าอาวาส	ปริญญาตรี
พระบอส (นามสมมติ)	35	14	เชียงราย	เจ้าอาวาส	ปริญญาตรี

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้พื้นที่จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่หลัก ในการศึกษา ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นคนในพื้นที่ จึงเป็นการสะดวกในการเปิดเข้าไปสู่พื้นที่ ของพระกะเทยในจังหวัดดังกล่าวได้ ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงเลือกจังหวัด เชียงรายเป็นพื้นที่แห่งการศึกษาในครั้งนี้

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับ “อัตลักษณ์ของพระกะเทย” (Gay Monk Identity) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณาแนวสตรีนิยมหลังสมัยใหม่ โดยใช้ข้อมูลจากการทำความเข้าใจพฤติกรรมและประสบการณ์ของพระกะเทย ประกอบ กับข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ พระกะเทยในจังหวัดเชียงราย จำนวน 3 รูป อันเป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิดที่ได้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรม ความเชื่อ ความเข้าใจ ทศนคติ และค่านิยมของพระกะเทย ในฐานะเป็นเจ้าของข้อเท็จจริงและประสบการณ์ที่ ศึกษา

เนื่องจากองค์ความรู้มีความเฉพาะ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความไม่สำเร็จรูปของความรู้ การเล่าเรื่องของพระกะเทยนั้นจะทำให้ได้ยินเสียงที่อยากให้ทุกคนได้ยิน และเสียงที่ไม่มีใครได้ยินแต่ยังคงมีตัวตนอยู่ พร้อมทั้งควรคำนึงถึงข้อควรระวัง ข้อต้องห้ามต่าง ๆ อีกทั้งผู้ศึกษาจักต้องคำนึงถึงความเหมาะสม เนื่องจากการศึกษาพระกะเทยนี้เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน จึงต้องให้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก พระกะเทยอยู่ในฐานะเป็นผู้ประพันธ์ร่วมและเป็นอัครวิสัยร่วมกับผู้ศึกษา อีกทั้งยังต้องมีการย้อนคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ศึกษาและพระกะเทยอยู่เสมออีกด้วย อันเนื่องมาจากจุดยืนในเรื่องอำนาจของผู้ศึกษาที่มีอำนาจในฐานะผู้ที่จะเขียนพรรณนาเรื่องราวต่าง ๆ ของพระกะเทย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ต้องพึงตระหนักอยู่เสมอ พร้อมกันนั้นการให้ความสำคัญกับข้อมูลของคนในเรื่องราว (insider) บางทีผู้ศึกษาก็จะอยู่ในฐานะเป็นคนในเรื่องราวเสียเอง จนทำให้ผู้ศึกษานั้นสำคัญผิดว่าจะสามารถนำเสนอเรื่องราวแทนภาพจริงได้สมบูรณ์แบบมากกว่าคนนอกเรื่องราว (outsider) (สุชาติ ทวีสิทธิ์, 2549) แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาก็มีอาจหลีกเลี่ยงอคติร่วมกันของผู้ศึกษาและคนในเรื่องราวได้ ซึ่งการทำความเข้าใจเรื่องราวนั้นมักจะมองผ่านกรอบมุมมองไปจนถึงประสบการณ์ของตน อันมีผลต่อการตีความเรื่องราวไม่มากก็น้อย เพราะฉะนั้นความเป็นคนใน คนนอก หรือแม้กระทั่งเป็นทั้งคนในและคนนอก ย่อมจะมีผลต่อการศึกษาดูด้วยกันทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ได้มีการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของพระกะเทย จึงจักต้องทำการปกปิดข้อมูลส่วนตัวและรักษาความลับของพระกะเทยทุกอย่าง แต่จะใช้นามสมมติแทน พร้อมทั้งข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดจากการศึกษา ผู้ศึกษาจะทำการเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี ไม่นำไปเผยแพร่แก่สาธารณะ อันเป็นเรื่องที่ผู้ศึกษาพึงตระหนักไว้อย่างมาก เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ควรจะได้รับบริการปกป้องอย่างยิ่ง

แนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้ศึกษาได้วางกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ โดยเป็นการมองกรณีอัตลักษณ์ของพระกะเทยที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน อันเป็นสนามแห่งอำนาจ ความรู้ และอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมในสังคม ผลักดันทำให้พระกะเทยจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องต่อสู้ ช่างชิง เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากการเป็นพระกะเทยในพระพุทธศาสนาผ่านกระบวนการการเรียนรู้ในการสร้างตัวตน

1. แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและความเป็นชายในพระพุทธศาสนาของสังคมไทย

ในส่วนนี้ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงร่องรอยของอำนาจที่ยังปะทุในปริมณฑลของพระพุทธศาสนาในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นเพศของพระภิกษุ ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะพยายามเอ่ยบอกเป็นศาสนาแห่งความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ แต่ท้ายที่สุดก็ยังคงมีอำนาจแห่งความเป็นชายยังคงทรงพลังในพระพุทธศาสนา ดังเห็นได้จากการที่มีเพียงผู้ชายเท่านั้นที่จะสามารถบรรพชาอุปสมบทได้อย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งได้เบียดขับเพศหญิงและเพศอื่น ๆ ให้เป็นได้แค่เพียงผู้สนับสนุนในงานด้านต่าง ๆ ของทางพระพุทธศาสนา (Falk, 2007; Kandelwal, 2004)

ในปัจจุบัน การกำกับควบคุมโดยเฉพาะในเรื่องเพศนั้นได้แปรเปลี่ยนไปจากรูปแบบเดิม จากการกำกับควบคุมผ่านการใช้กำลังอำนาจในการบังคับ ลงโทษ แปรเปลี่ยนมาเป็นการควบคุมที่แนบสนิทมากกว่าเดิม ผ่านกระบวนการในการสร้างองค์ความรู้เข้ามากำกับควบคุมในเนื้อตัวร่างกายไปจนจิตวิญญาณ ทำให้เกิดความเชื่อมากขึ้นกว่าการกำกับการควบคุมแบบเดิม โดย Foucault (1980) ได้แสดงให้เห็นถึงอำนาจที่มีอยู่อย่างกระจ่างกระจายในทุก ๆ ความสัมพันธ์ของสังคม และเป็นเครือข่ายที่โยงใยกัน มีความแตกต่างและหลากหลาย ซับซ้อนเกินกว่าที่จะตัดทอน ลดส่วน และละเลยรายละเอียดปลีกย่อยของ “อำนาจ” ในแต่ละปรากฏการณ์ได้ การใช้อำนาจนั้นเกิดขึ้นได้อย่างตั้งใจและมีได้ตั้งใจ อีกทั้งยังเชื่อว่าไม่มีอำนาจใด ๆ ถูกนำมาใช้โดยปราศจากจุดมุ่งหมาย อันเนื่องมาจากบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจและผู้ถูกใช้อำนาจ เป็นเหตุทำให้ทุกคนรับรู้และเข้าใจเมื่อกล่าวถึงพระก็ต้องมาพร้อมด้วยคุณลักษณะแห่งความเป็นชาย โดยอำนาจในรูปแบบของ Foucault นั้น เป็นอำนาจที่มีชีวิตและทำงานได้เอง โดยมีได้ยึดโยงกับปัจเจกหรือศูนย์กลางอำนาจอื่นใด อันเป็นอำนาจที่ได้แปรเปลี่ยนการใช้โดยการหันซอຍให้อำนาจนั้นมีขนาดเล็กและสามารถแผ่กระจายไปทั่วทั้งสังคม โดยอำนาจชนิดนี้ Foucault ได้นิยามไว้ว่า “ชีวอำนาจ” อันเป็นอำนาจที่มุ่งกระทำไปที่เรือนร่างและความเป็นจิตใต้สำนึก ซึ่งจะให้อำนาจนั้นบังคับตัวตนของปัจเจกได้ดังที่เรียกว่า “ร่างกายใต้บังคับการ” ความจริงที่บังการชีวิตของพระ เป็นการนำเสนอแนวคิดของฟูโกต์ในฐานะผู้ทรงอิทธิพลที่เป็นผู้เผยให้เห็นถึงอิทธิพลของบัพัญญูติต่าง ๆ ที่ทำให้ได้เผยเห็นมุมมองของความไม่เชื่อในความเป็นสากลแห่งทฤษฎีและคำอธิบายที่เป็นสากลครอบคลุมไปในทุกสิ่งอย่าง อีกทั้งยังเป็นผู้ที่แสดงให้เห็นถึงความจริงไม่ใช่เป็นการค้นพบ แต่คือสิ่งที่ถูกผลิตขึ้นอย่างเป็นกระบวนการในประวัติศาสตร์ โดยสิ่งที่เรียกว่า “กระบวนการ” ก็คือ ขั้นตอนที่สร้างความรู้ขึ้นมา และแพร่ขยายความรู้นั้นออกไป โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การค้นให้พบ “กระบวนการสร้างวาทกรรม” วาทกรรมถูกสร้างขึ้นโดยสังคม

ซึ่งอาจเกิดจากกลุ่มที่ถือครองอำนาจ หรือจากกลุ่มที่ต่อต้านอำนาจก็ได้ ดังนั้น วาทกรรม จึงเป็นเทคโนโลยีทางอำนาจที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นวัตถุที่อยู่ภายใต้การบงการของอำนาจ (Michel Foucault, 1978)

พระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นศาสนาที่ยืดหยุ่น สามารถปรับตัวเข้ากับปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการที่ Jackson (2003) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไว้ว่า เป็นศาสนาที่มีขั้นตอนประเพณีที่ซับซ้อนอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับเพศที่มีความหลากหลายก็ยังไม่มียุติบัญญัติไว้ในหลักพุทธบัญญัติ แต่มักจะปรากฏคำอธิบายตามคัมภีร์ต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา ซึ่งคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนานั้นมีความแตกต่างกันไป ตั้งแต่การเห็นด้วยในความหลากหลายทางเพศไปจนถึงการเป็นปรปักษ์กับพระพุทธศาสนาอีกด้วย ขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อมของสังคมที่คัมภีร์นั้นอยู่ โดยการมองว่าความเป็นปรปักษ์ต่อเพศที่มีความหลากหลายนั้นมิได้มีอยู่ในสังคมไทยมาก่อน แต่สิ่งที่นำเข้ามากับชาวตะวันตกอันจะเห็นได้จากการที่กลุ่มชนชั้นกลางที่มีการศึกษามีการเข้าถึงชาวตะวันตกนั้นได้มีมุมมองเชิงลบและแสดงความรังเกียจกับผู้ที่เป็นกะเทย แต่ตรงกันข้ามกับชนชั้นกลางกลับยอมรับในพฤติกรรมการเป็นกะเทย โดยเห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงปีพุทธศักราช 2480 - 2520 อันเป็นช่วงที่สังคมไทยนั้นไม่ยอมรับกะเทย ทำให้กะเทยไม่สามารถเข้าไปอยู่หรือแสดงออกก็ปฏิกิริยาได้ในพื้นที่สาธารณะ เฉกเช่นปัจจุบัน มีเพียงบางพื้นที่ เช่น งานวัด งานรำวง หรืองานรื่นเริงอื่นที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นกลางที่เปิดโอกาสให้กะเทยได้แสดงออก (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2556; Jackson, 2003) อีกทั้งในช่วงทศวรรษ 1990 ได้มีการสร้างภาพให้กะเทย เกย์ และผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นผู้ที่แพร่เชื้อเอชไอวี และมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี พร้อมกับการสร้างภาพเหมารวมให้บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีความมกมากสำสอนในกามารมณ์ เป็นผู้ที่แพร่เชื้อเอชไอวี อันเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการผลิตซ้ำการทำให้สังคมดูเบาของกะเทยตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา (Jackson, 2003)

จากเบื้องต้นทำให้เห็นถึงอิทธิพลทั้งภายในและภายนอกที่มีผลต่อการจัดระบบความเป็นเพศในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญสำหรับการสร้างและกำหนดบทบาทความเป็นเพศ อันทำให้พบว่าพระพุทธศาสนานั้นจะให้พื้นที่ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการยกย่องความไว้วางใจ และการมีอิสรเสรีภาพให้แก่ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง (กุลวীর ประภาพรพิพัฒน์, 2545) ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาจะมีการแบ่งความชัดเจนในการทำหน้าที่ระหว่างผู้ชายและผู้หญิง แต่ในผู้ชายเองนั้นก็ยังมีอย่างหลากหลาย ดังจะเห็นได้จาก Connell (2005) ได้ให้ข้อเสนอว่าการศึกษาผู้ชายนั้นก็ควรที่จะศึกษาในเรื่องความเป็นชายที่มีอยู่อย่างหลากหลาย แทนที่

จะศึกษาความเป็นชายเพียงประเภทเดียวที่ได้เป็นแกนนำหลักในสังคม โดยได้เสนอความเป็นชายไว้ 4 รูปแบบ คือ 1. ความเป็นชายแบบอำนาจนำ (hegemony) อันได้รับอิทธิพลทางความคิดความสัมพันธ์เชิงชนชั้นของग्रिमส์ นำมาอธิบายผู้ชายที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้อื่น เช่น ทหาร นักการเมือง นักกีฬา โดยเป็นรูปแบบผู้ชายที่มีอยู่น้อยมากในสังคม 2. ความเป็นชายแบบรอง (subordination) เป็นผู้ชายที่ไม่มีคุณสมบัติเด่นเท่าที่ควร อันเกิดการถูกลดคุณค่าด้วยความเป็นหญิง 3. ความเป็นชายแบบสมรู้ร่วมคิด (complicity) อันเป็นผู้ชายที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นผู้ชายที่พยายามจะเข้าไปอยู่ในกลุ่มประเภทที่ 1. แต่ทำไม่ได้ตามอุดมคติ จึงต้องทำการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม มีความประนีประนอมเพื่อให้อยู่รอดในสังคม และ 4. ความเป็นชายแบบชายขอบ (marginalization) ความเป็นชายที่อยู่ชายขอบ มิได้มีลักษณะเฉพาะแต่ขึ้นอยู่กับความเป็นชายประเภทที่ 1. ประกอบกับยังได้มีความสัมพันธ์กับเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ชนชั้น สถานะทางเศรษฐกิจ ผู้ชายชาวม้งที่สามารถสอบได้อันดับที่ 1 ผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ 66 “จากเด็กม้งสู่บัลลังก์ท่านเปา วิริยะบัณฑิต ศิริระกุล” (สุวัฒน์ ปัญจวงศ์, 2560) อาจจะไม่ใช่นายชายขอบในสังคมไทย แต่กลับกันผู้ชายชาวม้งคนอื่น ๆ ที่มีได้เป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาก็สามารถที่จะเป็นนายชายขอบได้ในสังคมไทยที่มีความเหยียดชาติพันธุ์เป็นทุนเดิม แต่สำหรับความหลากหลายของเพศชายนั้น ไม่ว่าจะเป็นเกย์และกะเทยก็จะถูกเหมาให้อยู่ในระดับที่ต่ำสุดแห่งความเป็นชาย อันเนื่องมาจากถูกจัดระดับให้มีลักษณะเป็นผู้หญิง และปราศจากความเป็นชายนั่นเอง ถึงจะมีหน้ามีตาในสังคม หรือทรัพย์สินมากกว่าผู้ชาย 4 กลุ่มนี้ แต่ก็ยังมิได้ถูกนับให้มีความเป็นชายเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นชายนั้นจำต้องปฏิบัติตามที่สังคมคาดหวัง แน่นนอนเหล่าผู้ชายจึงจำต้องน้อมรับและชวนขวยเพื่อจักได้เข้าเป็นชายอย่างสมบูรณ์แบบ จึงจะเห็นได้จากการต้องเข้าอุปสมบทเมื่ออายุครบเกณฑ์ การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เป็นเสมือนหน้าที่ที่จักต้องทำตามบทบาทที่ระบอบปิตาธิปไตยได้กำหนดเอาไว้

สังคมไทยกับพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่เคียงคู่กันอย่างแนบแน่น โดยเชื่อว่าพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการจัดระเบียบของสังคมไทย โดยรัฐจะมีการออกกฎหมายมาบังคับใช้ทั่วราชอาณาจักร ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทุกคน การที่ประชาชนจะเชื่อถือและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับพระพุทธศาสนาที่จะช่วยในการกล่อมเกล้าให้กับคณะศรีทราฎาติโยมให้ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม พร้อมกับการโน้มน้าวจิตใจและสร้างความสำนึกทางศีลธรรมให้มีความคล้อยตามระเบียบทางสังคมอีกด้วย (พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, 2527)

พระพุทธศาสนาได้นำเอาพระไตรปิฎกมาใช้ โดยเป็นการเผยแผ่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการภายในของคณะสงฆ์ในการครอบงำสังคมสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาอำนาจในพระพุทธศาสนาที่ได้มาจากการใช้พระไตรปิฎกจะช่วยให้เข้าใจกระบวนการขับเคลื่อนผ่านพระไตรปิฎกได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น การนำเอาอำนาจของพุทธโคตมาเผยให้เห็นกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดจากคณะสงฆ์และพระไตรปิฎก โดยมีได้มีเป้าประสงค์เพื่อหักล้างหรือล้มล้างพระไตรปิฎกแต่อย่างใด แต่เป็นการสร้างการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อเป้าประสงค์แห่งการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก การกระทำต่าง ๆ ในทางสถาบันสงฆ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในการส่วนตัวของพระหรือในระดับผู้ที่มีอำนาจของสถาบันสงฆ์ล้วนมีเป้าประสงค์ในการกระทำอยู่เสมอ จากเบื้องต้นทำให้เห็นว่าความเป็นชายนั้นมิได้ถูกกำหนดโดยเครื่องเพศแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับผลแห่งการปฏิบัติทางสังคมอีกด้วย ซึ่งความเป็นชายนั้นมีอยู่อย่างหลากหลายรูปแบบ เพียงแต่สังคมนั้นจะให้ความสำคัญกับความเป็นชายในแต่ละรูปแบบแตกต่างกันไป พระภิกษุไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมสงฆ์เพราะความเป็นชายของพวกเขาไม่ตรงกับตามแบบฉบับที่สังคมต้องการในพระพุทธศาสนาต้องการพระภิกษุที่มีความเป็นหญิงเพื่อมาช่วยจัดการกิจการต่าง ๆ ภายในวัด พระภิกษุสามารถมีตัวตนในสังคมได้ แต่ต้องหาพื้นที่ที่ตนเองได้รับการยอมรับ เช่น ในวัดหรือในพิธีกรรมต่าง ๆ

2. แนวคิดการนิยามตัวตนและอัตลักษณ์แห่งความเป็นพระภิกษุ

ด้วยความจริงของสังคมที่ผู้ศึกษาต้องการศึกษาและทำความเข้าใจ มีความเลื่อนไหลไปตามกาลเทศะ (Time and Space) ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องมีการทำความเข้าใจและเป็นพื้นฐานในการคิดเกี่ยวกับการนิยามและอัตลักษณ์ของพระภิกษุ

การนิยามตัวตนของพระภิกษุเป็นสิ่งที่ได้แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของพระภิกษุเกี่ยวกับภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ของตน ดังเห็นได้จากการที่ สุวิทย์ ไพทยวัฒน์ และคณะ (2537) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการนิยามตนเองไว้ คือ การเลือกเอกลักษณ์อันเหมาะสมที่สุดในบรรดาเอกลักษณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในการครอบครอง อีกทั้งจะมีการแตกแขนงเพิ่มเติมเมื่อจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ

การนำพระภิกษุมาเป็นประธานแห่งการศึกษา ทำให้พระภิกษุได้มองย้อนกลับให้รู้ว่าตนเองเป็นใครด้วยตัวของพระภิกษุเอง ผู้ศึกษานั้นมีอาจที่จะเข้าไปตัดสินใจได้ แต่จะเป็นเพียงผู้ร้อยเรียงและถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ออกมา ประกอบการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ที่หลากหลายของพระภิกษุที่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์ จึงทำให้ทราบถึงความอัตลักษณ์ของพระภิกษุที่มีความหลากหลายท่ามกลางความแปรเปลี่ยนของเวลา สถานที่ และสังคม ล้วนเป็นสิ่งที่มิอาจตัดออกอัตลักษณ์ของพระ

กะเทยด้วย ดังจะเห็นได้จาก อรุโณทัย ปันศิริ (2544) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ไว้ว่า ความรับรู้ถึงความเป็นตัวตนของปัจเจกกว่า “ฉันเป็นใคร” (Who am I) หรือการพึงระลึกถึงตัวตนแล้วแสดงออกมาให้ผู้อื่นหรือสังคมได้รับรู้ ซึ่งแน่นอนในแต่ละบุคคล แต่ละสังคม แต่ละเวลา แต่ละสถานที่ อัตลักษณ์ของปัจเจกนั้นมีโอกาสจะคงที่อยู่เสมอ แต่มันได้ปรับเปลี่ยนไปตามที่สถานการณ์ในแต่ละสถานการณ์เป็นตัวกำหนด จึงเป็นการทำให้อัตลักษณ์นั้นอยู่ในเรื่องเพียงแค่ว่า “ฉันมองตัวฉันอย่างไร” และ “คนอื่นจะมองฉันอย่างไร” ซึ่งเป็นส่วนที่ได้เห็นถึงปัจเจกเป็นผู้ที่มีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย (พิศิษฐ์ คุณวโรตม์, 2545) ซึ่งส่วนนี้ก็ยังเป็นประโยชน์ต่อการนิยามตัวตนของพระกะเทยอีกด้วย ที่สามารถแบ่งการนิยามออกเป็น 2 แบบก็คือ “การนิยามตนเองตามที่คนอื่นนิยาม” กับ “การนิยามตนเองตามที่ตนเองพิจารณาตนเอง”

พระกะเทยนั้นเป็นเสมือนผู้ที่มีอัตลักษณ์แตกต่างไปจากภาพพระที่มีความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการอยู่เป็นอันมาก โดยเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการเบียดขับพระกะเทยออกจากกลุ่มพระโดยส่วนรวม จึงทำให้พระกะเทยนั้นจะมีการรวมกลุ่มเฉพาะพระกะเทยที่จะมีการจัดการภายในกลุ่มของพระกะเทย ประกอบกับการสร้างอัตลักษณ์ตัวตนร่วมพระกะเทยขึ้นมา เพื่อจักได้เป็นอัตลักษณ์ร่วมกันของกลุ่มพระกะเทยอีกด้วย ซึ่งอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มพระกะเทยเป็นผลผลิตมาจากอัตลักษณ์ของพระกะเทยแต่ละรูปรวม ๆ กัน หรือบางครั้งอาจจะเป็นอัตลักษณ์ของพระกะเทยที่มองว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมสำหรับตนเอง อัตลักษณ์ส่วนตัวและอัตลักษณ์ร่วมของพระกะเทยนั้นจำเป็นจะต้องอยู่บนบรรทัดฐานแห่งการยอมรับและความพึงพอใจของปัจเจกอีกด้วย ซึ่งตรงตามที่ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2542) ได้อธิบายความหมายของคำว่า “อัตลักษณ์” ว่าเป็นสิ่งที่ให้เรารู้สึกว่าเป็นเราหรือพวกเรา ซึ่งมีความแตกต่างจากเขา พวกเขา หรือคนอื่น แน่แน่นอนความเป็นอัตลักษณ์นั้นมีได้เป็นเอกภาพเสมอไป แต่มักจะอยู่ในรูปแบบพหุลักษณะที่มาประกอบขึ้นเป็นตัวเรา อัตลักษณ์นั้นเป็นสิ่งที่สังคมได้รังสรรค์ขึ้นมา (Social construct) ทำให้จำเป็นต้องมีกระบวนการสร้างความเหมือนและความต่างอยู่เสมอ

ภาพอัตลักษณ์ของกะเทยในสังคมไทยนั้นมีโอกาสที่จะหลุดพ้นจากบรรทัดฐานแห่งความเป็นชายและหญิงได้เลย เนื่องด้วยหากกะเทยนั้นเกิดความสัมพันธ์ทางเพศกับความเป็นชายขึ้นมาเมื่อใด ความเป็นชายก็ยังคงคู่อยู่กับความเป็นชาย ส่วนกะเทยนั้นได้รับเอาความเป็นหญิงเอาผ่านคำว่าเมียไปโดยปริยาย ดังจะเห็นได้จาก Morris (1994) ได้มองว่าประเทศไทยนั้น อัตลักษณ์แห่งความเป็นกะเทยนั้นสามารถมองเห็นได้ด้วยตา เนื่องด้วยกะเทยนั้นกล้าที่จะแสดงตัวตน มีความกล้าแสดงออก ประกอบกับยังได้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติความเป็นเพศในสังคมไทยนั้นยังคงยึดติดกับบทบาททางเพศแบบชายหญิง

ดังนั้นหากเราได้กล่าวถึงกระบวนการนิยามตัวตนและการสร้างอัตลักษณ์ของพระกะเทย แน่แน่นอนย่อมแสดงให้เห็นถึงความไม่สามารถจัดวางตำแหน่งของพระกะเทยลงในกรอบแห่งโครงสร้างที่สังคมได้วางเอาไว้ ด้วยความที่มีความแตกต่างไปจากพระส่วนใหญ่ จึงทำให้จะต้องมีการทำความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับการนิยามตัวตนและอัตลักษณ์ของพระกะเทยในพื้นที่ที่ทางสังคมได้สร้างขึ้นมาให้กับพระกะเทย กับทั้งกระบวนการอันสลับซับซ้อนในเรื่องของการทำให้การนิยามตัวตนและอัตลักษณ์ของพระกะเทยมีความเป็นอื่น แตกต่าง และแปลกแยก โดยส่วนใหญ่แล้วนั้นผู้ที่มิอำนาจในการจัดการบ่งชี้เรื่องการนิยามตัวตนและอัตลักษณ์แห่งความเป็นอื่นนั้นก็มักจะเป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้ที่มีอำนาจในการสร้างความรู้และความจริง อันได้น้อมรับความเป็นอื่นที่กลุ่มทั้งหลายเหล่านี้ได้สร้างขึ้นมา (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543) ซึ่งกระบวนการการนิยามตัวตนและการสร้างอัตลักษณ์ของพระกะเทยนั้นมีความแตกต่างไปจากพระกลุ่มใหญ่ภายในพระพุทธศาสนาอย่างแน่นอน แต่อย่างน้อยการศึกษานี้จะได้เผยให้เห็นถึงการนิยามตัวตน การมีอัตลักษณ์ร่วมและอัตลักษณ์หลักของสมาชิกภายใน/ภายนอกกลุ่มพระกะเทยที่มีเพศวิถีในตัวตนเฉกเช่นเดียวกัน

3. แนวคิดพระกะเทยกับวาทกรรมแห่งความเป็นอื่น

วาทกรรมแห่งความเป็นอื่นที่ได้สร้างให้กับพระกะเทยจากการเทียบเคียงกับพระที่มีความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พระกะเทยนั้นได้ถูกขับออกจากสังคมมิให้เผยตนออกมา โดยทำให้พระกะเทยนั้นเป็นเพียงผู้ที่สนับสนุนให้กับพระที่มีความเป็นชายตามอุดมคติผ่านการปฏิบัติการเชิงวาทกรรมที่ได้ครอบงำมิให้พระกะเทยนั้นแสดงตัวตนออกมาจนเกินกรอบที่สังคมได้ตั้งไว้ อีกทั้งกระบวนการสร้างวาทกรรมนี้ก็มิได้มีพื้นที่ให้กับความเป็นหญิงเข้ามาในสังคมสงฆ์มากเกินกว่าที่จะเป็นเพียงผู้ที่ให้การสนับสนุนพระในอุดมคติแต่เพียงเท่านั้น

ดังเห็นได้จากการศึกษาที่ผ่านมาที่ได้สร้างภาพเหมารวมให้พระกะเทยเป็นผู้ป่วยทางจิตใจ มีความเป็ยงเบนทางเพศ เป็นต้น อันจะเห็นใน พระมหาสักราย กนตสีโล (2551) ที่ได้พยายามใช้พระไตรปิฎกเป็นเครื่องมือในการสร้างกรอบแนวคิด โดยได้กล่าวถึงพฤติกรรมข้ามเพศของพระและสามเณร ถือได้ว่าเป็นความบกพร่องทางจิตใจ อันเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว อีกทั้งพฤติกรรมข้ามเพศดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลด้านลบมากกว่าผลด้านบวกในพระพุทธศาสนา อันเป็นการตอกย้ำความรู้กระแสหลักที่ได้ตีตราให้กับบุคคลที่มีพฤติกรรมข้ามเพศ โดยการศึกษานี้จะเปิดมุมมองในการสร้างกรอบองค์ความรู้ที่ถูกผลิตซ้ำออกมาในทางการศึกษา โดยการถือธงของคำตอบที่สังคมตะวันตกได้สร้างขึ้น นั่นก็คือ “ความเป็ยงเบนทางเพศ” ซึ่งผู้ศึกษาจะนำกรอบแนวคิด

นี้มาศึกษาทำความเข้าใจในเรื่องมุมมองของความรู้ชุดเก่าที่มีอคติทางด้านเพศสภาพของพระและสามเณรในเรื่องพฤติกรรมข้ามเพศ เป็นเสมือนงานนี้ที่สร้างขึ้นมาก็ได้เผยให้เห็นถึงสิ่งที่กดทับ ตอกย้ำ และตีตราเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่ได้อยู่นอกบรรทัดฐาน แต่ได้ตัดสินความผิดความไม่ป็นชาย ความไม่ป็นหญิงนี้ผ่านชุดความรู้แบบเก่า เพื่อกล่าวถึงความย้อยยับของพระพุทธศาสนาที่จะมาจากพฤติกรรมข้ามเพศ แทนที่จะชี้ให้เห็นถึงบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่อยู่รายล้อมเสียมากกว่า ข้อบกพร่องของการศึกษาชิ้นนี้ก็คือการมีอคติที่มีต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ยังไม่เท่านั้นก็ยังมีพระมหาดุลย์ยโสโร (2549) ได้พยายามตอกย้ำและโยงความคิดเรื่อง “การเบี่ยงเบนทางเพศ” และกามวิถถารเข้ากับแนวคิดเรื่องอำนาจอภุศลกรรมและวิบากกรรมในอดีต ทำให้บุคคลที่เรียกว่า “บัณเฑาะก์” กลายเป็นคนที่น่ารังเกียจทางสังคม และไม่สามารถบวชเรียนเพื่อการบรรลุธรรมได้ เพราะจัดอยู่ในกลุ่ม “อกัฬบุคคล” (มีระดับสติปัญญาเพียงแคร์รับรู้ และเข้าใจหลักธรรมในขั้นพื้นฐาน) การศึกษาเรื่องนี้มองว่าบัณเฑาะก์คือผู้มีพฤติกรรมและอัตลักษณ์ทางเพศแบบ “ไฮโมเซ็ทซ์ช่วล” หรือ “รักร่วมเพศ” ซึ่งเป็นการนำวิถีคิดเรื่องเพศของตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 มาอธิบาย พระมหาดุลย์ ฯ เชื่อว่าบัณเฑาะก์ที่สามารถบรรลุธรรมได้ต้องสร้างกรรมดี ประพฤติดีทั้งกาย วาจา ใจ ตามหลักคำสอนในพุทธศาสนา การศึกษานี้ช่วยให้ได้เปิดมุมมองที่มากกว่าจะถกเถียงในเรื่องของการบวชได้หรือบวชมิได้

จากแนวคิดเบื้องต้น พอจะทำให้เห็นภาพของพระกะเทยได้ถูกกระทำการบางอย่างในการประกอบสร้างความหมาย ไม่ว่าจะป็นความเป็นพระ เพศวิถี หน้าที่สังคม และวัฒนธรรมที่แวดล้อม และสิ่งที่สำคัญก็คือการทำให้พระกะเทยมีความป็นอื่น (otherness) ภายใต้อัสังคมไทยก็ยังผูกติดกับวาทกรรมแห่งความป็นชายและความป็นหญิงป็นหลัก หากมีสิ่งอื่นใดที่อยู่นอกเหนือจากความป็นชาย/หญิง ก็จะถูกผลักดันออกไปจากกรอบของสังคม จึงทำให้พระกะเทยนั้นมื่อาจที่จะสามารถแสดงออกได้อย่างสมบูรณ์ส่วนหนึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากกระบวนการสร้างอำนาจของรัฐในการควบคุมพฤติการของปัจเจกที่ทำให้ปัจเจกนั้นจักต้องเดินตามกรอบที่สังคมได้วางไว้ อันป็นเหตุทำให้พระกะเทยนั้นมิได้มีพื้นที่อยู่ได้อย่างถาวร

อภิปรายผลการวิจัย

อัตลักษณ์ของพระกะเทยในจังหวัดเชียงราย จากการศึกษผ่านคำบอกเล่าของพระกะเทย เมื่อพระกะเทยได้เข้าไปอยู่ในสังคมสงฆ์อันป็นพื้นที่ที่เติมไปด้วยอุดมการณ์ของความเป็นชาย จึงจำป็นที่จะต้องยืนหยัดที่จะต่อรอง ต่อสู้ และเปียดขับให้พระกะเทยยังคงอยู่รอดในสังคมสงฆ์ บางครั้งต้องสยบยอมหรือบางครั้งต้องลุกขึ้นมาต่อสู้อายใต้อำนาจ

ของความเป็นชาย คำบอกเล่าผ่านประสบการณ์ของพระภิกษุเหล่านั้นทำให้ได้ค้นพบรูปแบบของอำนาจที่ได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อพระภิกษุ ตั้งแต่เมื่อครั้งวัยเยาว์เรื่อยไปจนเข้าไปสู่ร่มผ้ากาสาวพัสตร์ อันเป็นการเผยให้เห็นถึงเทคนิคในการจัดการควบคุมอัตลักษณ์ของพระภิกษุตลอดจนรูปแบบการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ตัวตนของพระภิกษุ เพื่อให้ได้อยู่รอดต่อไปได้ในสังคมสงฆ์ต่อไปได้

1. การนิยามอัตลักษณ์ของพระภิกษุ

ภายใต้กระบวนการศึกษาอัตลักษณ์ของพระภิกษุ สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ การศึกษาความเป็นตัวตนของพระภิกษุผ่านความคิดและมุมมองของพระภิกษุเอง การที่พระภิกษุเหล่านั้นจะยอมรับในการนิยามแบบใดให้กับตัวตนก็ย่อมเป็นสิ่งที่ส่งผ่านมาจากกระบวนการทางสังคมที่พระภิกษุได้รับมา ในลำดับถัดไปนี้จะได้นิยามอัตลักษณ์ของพระภิกษุ แบ่งได้ออกเป็น 2 กลุ่มคือ จากตัวของพระภิกษุเองกับจากประชาชนและสังคมที่อยู่แวดล้อม

1.1 การนิยามตนเอง

จากข้อมูลการศึกษาพบว่า พระภิกษุได้มีการนิยามอัตลักษณ์อยู่ 2 ช่วงคือ ในช่วงเป็นฆราวาส และช่วงเป็นบรรพชิต โดยในช่วงเป็นฆราวาสนั้น พระภิกษุได้แสดงให้เห็นถึงนิยามอัตลักษณ์ออกมาในรูปแบบของการได้รับมอบหมายหน้าที่จากครอบครัว โดยมีได้รับมอบหมายให้ช่วยงานเฉพาะในบ้านเพียงเท่านั้น แต่พระพลได้รับมอบหมายให้ทำงานบ้านควบคู่กับงานนอกบ้านไปด้วย การคบและเล่นกับเพื่อนพระที่ได้ให้เหตุผลในการเลือกเล่นกับเด็กผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่คือ มักจะโดนเด็กผู้ชายแกล้งอยู่เสมอ ตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูจากสถาบันครอบครัวที่อาจจะรับรู้ในอัตลักษณ์ของลูกหลานอยู่แล้ว จึงมีการดูแลและห่วงใยเป็นพิเศษทั้งเมื่ออยู่ในครอบครัวและเมื่อจะต้องเข้าไปอยู่ในสังคมแห่งความเป็นชายเช่นในสังคมสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ไม้มอบหมายหน้าที่นอกบ้านให้ทำงาน โดยให้รับผิดชอบงานในบ้านเป็นหลัก และในช่วงที่เป็นบรรพชิต พระภิกษุก็ยังได้ใช้ความรู้ความสามารถที่อยู่ในตัวออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการช่วยชาวบ้านและช่วยคณะสงฆ์ในการจัดประดับและตกแต่งสถานที่ การดูแลรักษาความสะอาดของวัด หรือแม้กระทั่งการช่วยสอนชาวบ้านในการฟ้อนรำ เป็นต้น จากการศึกษาสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้พระภิกษุได้รับการยอมรับและยังเป็นการให้ความหมายหรือการนิยามอัตลักษณ์ของพระภิกษุอีกด้วย

1.2 การนิยามจากสังคมแวดล้อม

นอกจากพระภิกษุจะได้อธิบายความหมายอัตลักษณ์ของตนแล้วก็ยังมีสังคมแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นคณะศรัทธาชาวบ้านที่อยู่รายล้อมวัดเป็นผู้ที่ได้ให้ความหมาย

อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาไม่อาจเข้าถึงสังคมที่แวดล้อมพระกะเทยในขั้นตอนของการศึกษา ทำให้ข้อมูลในส่วนนี้ได้มาจากคำบอกเล่าผ่านพระกะเทยเพียงเท่านั้น

จากข้อมูลของการศึกษาได้พบว่า คณะศรัทธาชาวบ้านถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดกับพระกะเทยมากที่สุดรองมาจากสถาบันครอบครัว ในฐานะที่เป็นผู้ทำนุบำรุงวัด อีกในฐานะหนึ่งก็ยังเป็นผู้ที่คอยสอดส่อง กำกับ และควบคุมพฤติกรรมของพระภิกษุสามเณรที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดอีกด้วย ซึ่งการที่พระกะเทยได้ถูกนิยามจากสังคมที่อยู่แวดล้อมนั้น เห็นได้จากการที่ชาวบ้านได้ให้การสนับสนุนเพื่อให้พระกะเทยเข้ามาดูแลสาธารณะสมบัติต่าง ๆ ของวัด ถึงแม้จะรู้ว่าพระกะเทยก็มีได้รั้งเกียรตินี้เนื่องจากชาวบ้านเคยเสื่อมศรัทธากับพระที่มาเป็นเจ้าอาวาส แล้วลาสิกขาออกไปแต่งงานกับผู้หญิงในหมู่บ้าน โดยชาวบ้านได้บอกว่า “ได้พระกะเทยมาเป็นเจ้าอาวาส ไม่ต้องกังวลในเรื่องชู้สาว ไม่ต้องกลัวที่จะต้องสึกออกไปเอาเมีย” อีกทั้งยังได้มีการกล่าวถึงเรื่องความสะอาดของศาสนสมบัติต่าง ๆ ที่ได้มีการเปรียบเทียบระหว่างพระกะเทยกับพระที่มีความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการ

ทำให้เห็นได้ว่าการนิยามอัตลักษณ์ของพระกะเทย ทั้งการนิยามตนเองและการนิยามจากสังคมแวดล้อมที่ได้จากการศึกษา โดยมีจุดร่วมกันคือ พฤติกรรมของพระกะเทยที่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รวมไปถึงการอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมในอัตลักษณ์ของพระกะเทย ซึ่งการนิยามของพระกะเทยจะเป็นไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับสังคมที่แวดล้อมในขณะนั้น โดยในสังคมฆราวาสนั้นเป็นสังคมแบบบริกต่างเพศ จึงไม่ได้เปิดพื้นที่ให้กับความเป็นกะเทย แต่ในทางกลับกันในสังคมสงฆ์เป็นสังคมที่ไม่มีเพศ จึงทำให้ความเป็นกะเทยมิได้เป็นปฏิกิริยาในสังคมสงฆ์ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่คณะศรัทธาชาวบ้านจะให้การยอมรับพระกะเทย หรืออาจจะเหนือกว่าพระที่มีความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการในบางครั้งก็เป็นได้

2. การประกอบสร้างความเป็นชายในสังคมภาคเหนือ

ความเป็นชายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของผู้ชายให้อยู่ในร่องรอยตามแบบแผนที่สังคมได้คาดหวังไว้ ถึงแม้ว่าความเป็นชายจะก่อกำเนิดขึ้นจากความแตกต่าง ความไม่เท่าเทียม และการกดขี่ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ชายและผู้หญิง โดยให้ความสำคัญกับความเป็นชายมากกว่าความเป็นหญิงภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่ หากแต่ความเป็นชายนี้มิได้ที่จะมุ่งเป้าไปจัดการและควบคุมเฉพาะผู้หญิงหรือสิ่งที่ยอยู่นอกเหนือจากความเป็นชายมิให้มีบทบาทและอำนาจมากจนเกินไปแต่เพียงเท่านั้น ในทางกลับกันผู้ชายยังต้องพบเจอกับการควบคุมจากความเป็นชายในสังคมด้วย

ใช้ว่าจะเกิดจากความแตกต่างทางกายภาพแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม ไม่ว่าจะ เป็นกระบวนการกล่อมเกลாத่างสังคม ระบบเศรษฐกิจ ระบบจารีตประเพณี กับความคาดหวังต่าง ๆ อันเป็นปัจจัยที่ทำให้อัตลักษณ์ตัวตนของความเป็นชายจำเป็นจะต้องมีการเรียนรู้ในความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการ (Connell, 1992)

จากข้อมูลในการศึกษาพระภิกษุไทยได้เผยข้อมูลเกี่ยวกับการถูกประกอบสร้างความเป็นชายในชีวิตส่วนตัว ทั้งก่อนและหลังเข้ามาในร่มผ้ากาสาวพัสตร์ที่มีความแตกต่างกันไป อันเป็นผลมาจากการต่อรอง ต่อสู้ และการเบียดขับ ที่พระภิกษุไทยได้มีการถูกกระทำและกระทำอยู่ตลอดเวลา เพื่อการยังคงอยู่และอยู่รอดได้ในสังคม โดยดินแดนล้านนาที่มีลักษณะวัฒนธรรมสายแม่ ซึ่งมี ความต่างจากวัฒนธรรมสากลทั่วไปที่นิยมนับสายทางพ่อมากกว่า มีหน้าที่ในการดูแลความเป็นอยู่และความอยู่รอดของครอบครัว ดังนั้น แนวทางในการดำเนินชีวิตในล้านนาที่เดินทางในสายทางแม่เป็นใหญ่ มีอำนาจในการจัดการทุกอย่างภายในครอบครัวนั้น (วิถี พานิชพันธ์, 2548) จะทำให้เกิดผลดีต่อผู้ที่มีความเป็นชายโอ้นเอียงไปทางความเป็นหญิงมากกว่า โดยจะเห็นได้ว่าในครอบครัวของพระภิกษุไทยนั้นมีการแบ่งงานกันทำภายในครอบครัว โดยมีได้มีการเข้มงวด บังคับให้ลูกผู้ชายจักต้องทำงานนอกบ้านหรือในบ้าน แต่จะมีความยืดหยุ่นมากกว่านั้น ยังเป็นผู้ชายที่มีใจตามแบบฉบับที่สังคมคาดหวัง (กะเทย) แล้วนั้น ก็จะมีได้เข้มงวดหรือบังคับ สามารถช่วยทำงานในบ้านได้ แต่ตามปกติในวัฒนธรรมสากลทั่วไปที่นับสายทางพ่อ (Patriarchal Society) เด็กผู้ชายมักจะไม่ได้รับหน้าที่ทำงานภายในบ้านเลย แต่จะออกไปทำงานนอกบ้านโดยการช่วยครอบครัวทำไร่ทำนา ยามว่างก็จะเล่นโลดโผนไปตามประสา โดยจะมีการเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตการประกอบสร้างความเป็นชายมาจากผู้ชายที่อยู่แวดล้อม ไม่ว่าจะจากพ่อ พี่ ปู่ ตา หรือลุงที่เป็นผู้สอนวิชาการใช้ชีวิตต่าง ๆ ผ่านประสบการณ์ที่ได้สัมผัสมาตลอดชีวิต ทั้งกิริยาท่าทาง คำพูด ความคิด ไปจนถึงการใช้ชีวิตส่วนตัว เช่น การเลือกคู่ครอง การจีบเกี้ยวสาว เป็นต้น (วิถี พานิชพันธ์, 2548)

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของพระภิกษุต่างก็ได้แสดงให้เห็นถึงการประกอบสร้างความเป็นชายเมื่อครั้งเยาว์วัยของพระภิกษุทั้ง 3 รูป ซึ่งก็อาศัยอยู่และถูกอบรมเลี้ยงดูมา ภายใต้ครอบครัวเกษตรกรรมที่ทุก ๆ คนจักต้องมีหน้าที่ใช้แรงงานในการไปช่วยงานของครอบครัวตามกำลังและความสามารถที่เหมาะสมกับวัยและแรงในการทำงาน อย่างไรก็ตามครอบครัวของพระภิกษุทั้ง 3 รูปนั้น ก็ได้สนับสนุนให้ออกไปทำไร่ทำนา มีเพียงเฉพาะกรณีของพระพลเท่านั้นที่ท่านได้รับการเลี้ยงดูให้มีบทบาทหน้าที่ในการทำงานบ้านควบคู่กับการทำงานนอกบ้านไปด้วย อันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง

การประกอบสร้างความเป็นชายในตัวตนของท่าน มิได้รับการเลี้ยงดูด้วยความเป็นชาย ผ่านการช่วยเหลือครอบครัวในการทำงานนอกบ้านเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้มอบหมาย การทำงานบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นหน้าที่ของเด็กผู้หญิง (วิถี พานิชพันธ์, 2548) ให้พระพลได้ทำอีกด้วย ในทางกลับกัน พระตีและพระบอสกลับได้รับการเลี้ยงดู ด้วยการมอบหมายให้ทำหน้าที่จำเพาะอยู่ในบ้าน พื้นที่การทำงานในบ้านเป็นพื้นที่ ของความเป็นหญิงที่จักต้องดูแลรักษา โดยที่สังคมนั้นมีความคาดหวังในการมอบหมาย การทำงานในบ้านให้กับผู้หญิง ทำให้การทำงานบ้าน ดูแลรักษาความสะอาดในบ้าน จึงเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ด้วยแนวคิดการแบ่งงานกันทำได้เข้ามามีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น โดยมีแนวคิดของมาร์กซ์ และเอนเกลส์ (อ้างถึงใน ไชยยันต์ ไชยพร, 2546) ได้กล่าวถึง การแบ่งงานกันทำตามเพศ โดยที่ผู้ชายนั้นจักเป็นผู้ผลิตสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ แต่สำหรับผู้หญิงนั้นทำงานเฉพาะในบ้าน โดยในกรณีดังกล่าวนี้ ครอบครัวอาจเล็งเห็น ถึงความเป็นชายของพระกะเทยที่มีความแตกต่างจากความเป็นชายของเด็กผู้ชายคนอื่น จึงจำเป็นต้องมีการจัดแบ่งภาระหน้าที่ที่เป็นของผู้หญิงให้กับพระกะเทยได้ปฏิบัติ เพื่อความเหมาะสมตามเพศสภาพของพระตีและพระบอส จากแนวคิดนี้เป็นที่น่าสังเกต ได้ว่า ครอบครัวเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของความเป็น ชายให้กับพระกะเทย ดังจะเห็นได้จากประสบการณ์ในวัยเยาว์ของพระตีและพระบอส ในเบื้องต้น จะเห็นได้จากการที่ครอบครัวได้มอบหมายให้ทำงานเฉพาะแต่เพียงในบ้าน เท่านั้น อาจด้วยเหตุผลที่ครอบครัวได้มีการรับรู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ตัวตนของลูก หลานของตนเป็นอย่างดี จึงมิให้ออกไปนอกบ้านเพื่อที่จะทำงานหนักเฉกเช่นเด็กผู้ชาย ในวัยเดียวกัน เป็นการแสดงให้เห็นว่าครอบครัวนั้นได้มีการยอมรับและให้ความสำคัญต่อ ความเป็นตัวตนของกะเทย ไม่จำกัดบทบาทหน้าที่ตามเครื่องเพศที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

การมีเครื่องเพศแห่งความเป็นชายนั้น มิใช่เป็นเครื่องยืนยันในความเป็นชาย ในสังคมภาคเหนือดั้งเดิมนั้น มิได้ด้อยค่าในตัวตนของกะเทย แต่ด้วยอิทธิพลของความเป็น ชายเข้ามาในสังคมอันส่งผลต่อวิถีชีวิตอ่านของคนในสังคมภาคเหนืออย่างช้า ๆ จึงทำให้ เกิดการลดคุณค่าในตัวตนของกะเทยลงไป ดังจะเห็นได้จากการควบคุมและจำกัดพื้นที่ การทำงาน โดยมอบหมายให้เพียงการทำงานภายในบ้านแต่เพียงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม กะเทยเมื่ออยู่ในสังคมฆราวาสถูกทำให้ด้อยค่า แต่เมื่อได้เปลี่ยนสถานภาพเข้ามาอยู่ในสังคม สงฆ์แล้วนั้น จากผู้ที่เคยถูกทำให้ด้อยค่ากลายเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องเชิดชู

3. ความคาดหวังในพระพุทธศาสนา

เมื่อกะเทยได้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ผลจากการศึกษาในเบื้องต้นนั้น ไม่ได้มีผู้ใดกีดกันการบวช ถึงแม้จะรู้ว่าผู้ที่บวชนั้นมิได้มีความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการ ในทางกลับกันกลับได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากคณะศรัทธาชาวบ้าน

การเข้ามาสู่ในพื้นที่พระพุทธศาสนาของพระกะเทย นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงการเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาก็ได้เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับพระกะเทย แต่สิ่งที่เป็นข้อกังวลคือ ความเป็นชายภายในคณะสงฆ์ที่ยังคงเรื่องพลังอำนาจอยู่ แม้ว่าตามความต้องการของพระพุทธศาสนาจะต้องการให้พระผู้ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนานั้นมีสถานะของความไร้ซึ่งเพศวิถี (Asexuality) ไม่มีการข้องเกี่ยวกับกามารมณ์ การยึดถือครองเพศเป็นบรรพชิต เป็นการออกจากการครองเรือนสู่ความไม่มีเรือน ไม่มี การสะสมโภคทรัพย์ ไม่มีอาชีพ (บรรจบ บรรณรุจิ, 2547) ในทางกลับกัน การเข้าบวชเป็นพระในสังคมไทยนั้นกลับกลายเป็นวิถีแห่งการสร้างความเป็นชายได้อย่างสมบูรณ์ แบบตามแบบฉบับสังคมไทยต้องการ ไม่ว่าจะเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยธรรมะ ด้านสัมมาอาชีพ เป็นผู้กตัญญูตเวทีต่อผู้มีพระคุณ รวมไปถึงการควบคุมซึ่งกามารมณ์ของตน จึงไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจเกี่ยวกับการพยายามจัดระเบียบความเป็นชายในพื้นที่ศาสนาให้สิ่งที่มีใช่ ความเป็นชายนั้นเป็นสิ่งที่แปลกปลอม เป็นอันตราย เป็นภัยต่อการประพฤติพรหมจรรย์ ของพระได้ อีกทั้งการบวชนั้นยังเป็นช่องทางหนึ่งของผู้ชายที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และครอบครัวในการเข้ารับการศึกษ เพื่อความอยู่รอดในสังคมฆราวาส จึงทำให้ การบวชนั้นจึงเป็นหนทางหนึ่งในการเอาตัวรอดในสังคม พร้อมกันนั้นยังกลายเป็น การเลื่อนสถานะทางชนชั้นในสังคมไปในคราเดียวกัน โดยพระกะเทยผู้เป็นองค์ประธาน แห่งการศึกษานี้ มีเหตุผลของการเข้าสู่ร่มผ้ากาสาวพัสตร์คือ เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ กับผู้ล่วงลับ และเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา พร้อมทั้งยังเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระ ค่าใช้จ่ายทางครอบครัวอีกด้วย

พระกะเทยเมื่อได้เข้าสู่พื้นที่ของพระพุทธศาสนาแล้วจะต้องทำตามเงื่อนไข ที่สังคมสงฆ์ต้องการ อันเป็นสิ่งที่ทำให้พระกะเทยถึงแม้จะมีได้มีอัตลักษณ์ตัวตนตาม แบบฉบับแห่งความเป็นชายที่สังคมต้องการ แต่ก็สามารถนำพาเอา “ความเป็นหญิง” ที่สังคมยอมรับในการเก็บจำอารมณ์และความรู้สึก พร้อมทั้งการสยบยอมต่ออำนาจแห่ง ความเป็นชาย เพื่อประโยชน์ต่อการได้รับการยอมรับจนสามารถยืนอยู่ในจุดที่ได้รับการ ยกย่องเชิดชูจากทั้งพระภิกษุและสามเณรภายในวัด คณะศรัทธาชาวบ้าน หรือแม้ กระทั่งในสังคมสงฆ์ด้วยตนเองได้ จะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ตัวตนของพระกะเทย แท้จริงแล้ว จากการศึกษานี้เบื้องต้นมิได้เป็นปัญหาสำหรับการเข้าไปอาศัยอยู่ในพระพุทธศาสนา

แต่สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือ การถูกความเป็นชายเข้ามาจัดการภายในคณะสงฆ์ไม่ว่าจะเป็น การผลิตซ้ำภาพเหมารวมทางเพศที่เสื่อมเสียอันเกิดจากพระภิกษุ หรือกรณีที่พระผู้ใหญ่ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับพระภิกษุ หากมีอาการที่ไม่เหมาะสมให้ลาสิกขาเสีย พร้อมทั้ง คัดโทษพระผู้ปกครองทั้งหลาย หากรับเอาภะเทยเข้ามาบวชในฐานะสร้างความเสื่อมเสีย ต่อศาสนา และเป็นอันตรายต่อทั้งเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์อันปรากฏในการศึกษา ทำให้เห็น ถึงการปฏิสัมพันธ์ภายในคณะสงฆ์ที่ได้เผยให้เห็นถึงการจัดเรียงและความไม่เท่าเทียมกัน ของความเป็นชายภายในคณะสงฆ์ ซึ่งตรงกับ Connell (2005) ที่ได้มีการแสดงให้เห็นถึง ความเป็นชายของพระภิกษุไว้ว่า เมื่อครั้งอยู่ในสังคฆราวาส โดยจัดอยู่ในผู้ชาย กลุ่มชายขอบ (Marginalized Men) อยู่ในลำดับล่างสุดจากการจัดเรียงความเป็นชาย ในสังคฆอย่างไรรก็ตามเมื่อได้เข้าสู่ในสังคฆสงฆ์แล้วนั้น จากผู้ชายกลุ่มชายขอบ (Marginalized Men) อาจจะสามารถยับยั้งสถานะแห่งความเป็นชายมาเป็นผู้ชายแบบรอง (Subordination Men) ในทางกลับกันพระผู้ชายก็ยังคงอยู่ภายใต้กลุ่มของความเป็นชาย ตามแบบฉบับที่สังคฆต้องการ (Hegemonic Masculinities) ทั้งในสังคฆราวาสและ ในสังคฆสงฆ์

อย่างไรก็ตามภะเทยจากความเป็นชายที่ถูกมองข้ามในสังคฆราวาส เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเปลี่ยนสถานภาพเป็นพระภะเทยขึ้นมาได้ด้วยตัวตนได้ในสังคฆสงฆ์ การประกอบสร้างความเป็นชายของพระภะเทย มิใช่เป็นสิ่งที่เริ่มทำเมื่อครั้งเข้ามาสู่ ในพระพุทธศาสนา แต่เป็นสิ่งที่ได้มีการกระทำอยู่ตลอดเวลา โดยการศึกษาได้ชี้ให้เห็น ถึงตัวตนของพระภะเทยที่เป็นองค์ประธานแห่งการศึกษาได้ขึ้นมาด้วยตัวตนมากยิ่งขึ้น ในสังคฆสงฆ์ ผ่านการนำความเป็นหญิงเข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาเป็นพื้นที่และจุดเปลี่ยนผ่านแห่งความเป็นชายในอุดมคติ ถึงแม้ พระภะเทยจะนำพาเอาความเป็นหญิงเข้ามาในพระพุทธศาสนา หากมีการจัดการควบคุม อารมณ์และความรู้สึกของความเป็นหญิงได้ และไม่นำความเสื่อมมาให้กับพระพุทธศาสนา พร้อมกันนั้นก็ได้นำเอาความเป็นหญิงเข้ามาสร้างประโยชน์และช่วยทำนุบำรุงพระพุทธ ศาสนาได้ ไม่ว่าจะเป็นการรักษาความสะอาดวัดวาอาราม การบริหารจัดการสิ่งของ ภายในวัด การประดับตกแต่งสถานที่ การเป็นครูสอนเพื่อนรำให้กับคณะแม่บ้าน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นคุณประโยชน์ต่อสังคฆและพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

จากเบื้องต้นทำให้เห็นถึงการประกอบสร้างความเป็นชายของพระภะเทย ในสังคฆสงฆ์ จากความเป็นชายที่ไร้ตัวตนในสังคฆราวาสกลายมาเป็นความเป็นชาย ที่เป็นพื้นที่เพียงที่สำคัญของพระพุทธศาสนาที่คอยทำนุบำรุงและสนับสนุนงานของพุทธ ศาสนาให้สำเร็จได้ พร้อมกันนั้นยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับในความหลากหลาย

ของความเป็นชายที่อยู่ในสังคมสงฆ์ แต่ก็มีการจัดเรียงให้กลุ่มของพระภิกษุเหล่านั้นเป็นกลุ่มผู้ชายแบบรอง (Subordination Men) ที่ได้ถูกทำให้ด้อยค่า เนื่องด้วยการรับเอาความเป็นหญิงเข้ามาอยู่ในตัวตน ถึงแม้ว่าความเป็นหญิงนั้นจะมีประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาก็ตาม

4. อัตลักษณ์ตัวตนใหม่: การต่อรองและการต่อสู้ของพระภิกษุ

อัตลักษณ์ตัวตนใหม่ของพระภิกษุมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป อันเป็นผลมาจากกระบวนการแห่งการเรียนรู้ในการเอาตัวรอด การต่อรองในความเป็นตัวตน รวมไปถึงการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นตัวตนภายใต้สังคมแห่งความเป็นชาย ดังเช่นการปกครองดูแลของคณะสงฆ์ที่องค์กรประธานแห่งการศึกษาได้ประสบพบเจอมีความไม่เหมือนกัน ซึ่งมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบการสร้างตัวตนซึ่งมีความแตกต่างกัน อีกทั้งยังรวมไปถึงความแตกต่างทางด้านเวลาในแต่ละช่วงชีวิตอีกด้วย ที่ทำให้กระบวนการแห่งการเรียนรู้และความเข้าใจโลกของตัวตนไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตามมีสิ่งหนึ่งที่พระภิกษุสงฆ์มีร่วมกันคือ การรู้ตัวเองอยู่เสมอว่าเป็นใคร อยู่ที่ใด สิ่งใดทำแล้วได้รับการยกย่อง สิ่งใดทำแล้วมิได้รับการยอมรับ เพื่อผลอย่างเดียวกันคือการคงอยู่และอยู่รอดอยู่ภายในสังคมสงฆ์อันเป็นพื้นที่แห่งความเป็นชายได้

ถึงแม้พระภิกษุสงฆ์จะได้มีการปิดบังอัตลักษณ์ตัวตน แต่ก็มิได้เปิดเผยอัตลักษณ์ตัวตนให้ทุก ๆ คนได้รับรู้ ด้วยสิ่งที่พระภิกษุสงฆ์ไม่สามารถควบคุมได้ คือการโดนปฏิเสธจากทุกคนที่อยู่แวดล้อมในสังคม อย่างไรก็ตามการปิดบังหรือการควบคุมอัตลักษณ์ตัวตนให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม ก็ยังเป็นผลดีต่อการสร้างตัวตนใหม่เพื่อจักได้เป็นที่ยอมรับของคนที่อยู่แวดล้อมในสังคม

4.1 การแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ตัวตนจากบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

พระภิกษุสงฆ์ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะสงฆ์นั้น เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้อัตลักษณ์ตัวตนของพระภิกษุสงฆ์มีการแปรเปลี่ยนไป มีความจำเป็นจะต้องมีการกำกับควบคุมตนเองมากขึ้น รวมถึงจะต้องมีการประกอบสร้างพฤติกรรมให้เป็นไปตามแนวทางที่มีได้สร้างความเดือดร้อนและความเสื่อมเสียให้กับพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ต่อการปกครองดูแลคณะสงฆ์ที่อยู่ภายใต้การปกครองอันเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องด้วยสังคมสงฆ์นั้นเป็นสังคมแห่งความเป็นชาย การที่จะทำให้คณะสงฆ์ที่อยู่ภายใต้การปกครองของพระภิกษุสงฆ์นั้นให้การยอมรับ เคารพ และนับถือ มีความจำเป็นที่พระภิกษุสงฆ์จะต้องมีการยึดโยงเอาความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการนำเอามาใช้ เพื่อประโยชน์ในด้านการปกครองของคณะสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากการที่พระภิกษุสงฆ์ได้เข้าไปปกครองดูแลวัดในฐานะเจ้าอาวาส จำเป็นจะต้องยึดเอา

ความเป็นชายเข้ามาใช้บ้างเพื่อประโยชน์ต่อการปกครองดูแลพระภิกษุและสามเณร ในวัด ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการปกครอง การสั่งการ การออกคำสั่งต่อผู้อยู่ใต้การปกครอง ทางด้านการอบรมสั่งสอนและการลงโทษ ซึ่งอาจจะต้องมีการใช้กำลังในการลงโทษต่อ พระภิกษุสามเณรที่ฝ่าฝืนและทำผิดบ้าง เป็นต้น โดยสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการยึดโยง และหีบยืมเอาความเป็นชายที่มีความเด็ดขาด แข็งกร้าว และเข้มแข็งมาใช้ เพื่อประโยชน์ ในด้านการปกครองของคณะสงฆ์ให้ได้รับการยอมรับจากคณะสงฆ์ และยังเป็นกรปกปิด ควบคุมความเป็นชายอีกด้านหนึ่งของตนด้วย

ความเป็นชายก็ยังครอบงำพระพุทธศาสนาอยู่ เห็นได้จากการประเพณีปฏิบัติ ตนของพระ ยังเข้าสู่ฐานอำนาจทางการปกครองคณะสงฆ์แล้ว มีความจำเป็นอย่างยั้งที จะต้องยึดโยงเอาความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการเข้ามาด้วย เป็นการตอกย้ำ ให้เห็นถึงความจริงแล้วในสังคมสงฆ์นั้นมีความเป็นชายเพียงแค่รูปแบบเดียว พร้อมกันนั้น ยังได้พยายามควบคุมและปกปิดความเป็นชายรูปแบบอื่นที่มีอยู่และอยู่ในตัวตนของพระ มิให้แสดงออกมา ถึงแม้ว่าตัวตนของพระกะเทยจะมีความเป็นชายรูปแบบอื่นก็ตาม ซึ่งเป็น การแสดงให้เห็นถึงการให้คุณค่าของความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการในสังคม สงฆ์ที่ยังคงเรื่องอำนาจอยู่และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของความเป็นเพศอื่นที่อยู่ ภายใต้อคณะสงฆ์ด้วย มิใช่แต่เพียงความเป็นชายรูปแบบอื่นแต่เพียงอย่างเดียว

4.2 การแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ตามสถานภาพ

การแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์แห่งความเป็นชายตามสถานภาพนั้นเป็นสิ่งที่ พระกะเทยจักต้องมีการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยน และค้นหาอัตลักษณ์แห่งความเป็นชายให้มึ การสอดคล้องกับสังคมและสถานภาพที่ตัวตนได้ร่วมอยู่อาศัยมาใช้เป็นอัตลักษณ์แห่ง ความเป็นชายของตนเอง แต่ก็เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้นมิได้ใช้ทั้งหมด ทั้งนี้ในอีกมุมหนึ่ง เพื่อเป็นการสร้างการยอมรับจากสังคมแวดล้อมอยู่ด้วย โดยการแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ แห่งความเป็นชายตามสถานภาพก็มักจะมีความสัมพันธ์กันกับความเป็นไปในสังคมแวดล้อม และสังคมสงฆ์อีกด้วย โดยการใช้ความเป็นชายรูปแบบอื่น ส่วนใหญ่ก็จะนำออกมาใช้ เพื่อประโยชน์ต่อการพระพุทธศาสนาและสังคมด้วยทั้งสิ้น อย่างน้อยการที่นำเอา ความเป็นชายรูปแบบอื่นออกมาใช้ก็จะเป็นประโยชน์อยู่เสมอ เป็นการสร้างเกราะให้กับ พระกะเทยที่ให้รอดพ้นจากความเป็นอคติต่อความเป็นกะเทยไปด้วย จะเห็นได้ว่า พระกะเทยนั้นมีได้ที่จะยืนหยัดเป็นกระต่ายขาเดียวในการเลือกที่จะแสดงออกเป็น พระกะเทยเพียงอย่างเดียว แต่ในทุก ๆ สถานภาพก็ได้แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ ในอัตลักษณ์แห่งความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการ เพื่อให้สังคมทุกสังคม ไม่จำเพาะสังคมสงฆ์ให้การยอมรับในอัตลักษณ์แห่งความเป็นชายของพระกะเทยด้วย

อัตลักษณ์แห่งความเป็นชายที่แปรเปลี่ยนตามสถานภาพนี้ ในอีกมุมหนึ่งก็จะเห็นถึงอำนาจที่มองไม่เห็นได้เป็นตัวกำกับควบคุมให้พระภิกษุจกต้องมีการแปรเปลี่ยนอย่างไรก็ตามด้วยอิทธิพลของชุดความคิดของสังคมแบบรักต่างเพศ (Heterosexism) ที่ทำให้พระภิกษุจกจำเป็นต้องมีการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์แห่งความเป็นชายอยู่เสมอ เพื่อประโยชน์ต่อการเข้าไปสู่ในพื้นที่แห่งการต่อรองอำนาจและเป็นการสร้างการยอมรับในอัตลักษณ์ของพระภิกษุจกภายใต้สังคมแห่งความเป็นชาย อันแสดงให้เห็นถึงอำนาจแห่งความเป็นชายที่ได้บังคับให้พระภิกษุจกต้องเลือกอัตลักษณ์ เพื่อการคงอยู่และอยู่รอดในสังคมแห่งความเป็นชายได้

สรุปผลการวิจัย

การนิยามความเป็นตัวตนของพระภิกษุจก พร้อมทั้งกระบวนการก่อสร้างและสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของพระภิกษุจก และการเกิดอัตลักษณ์ของพระภิกษุจกในรูปแบบใหม่ที่เป็นผลมาจากการต่อรอง ต่อสู้ และการเบียดขับ ส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพระภิกษุจกกับพระที่มีความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการ อันเกิดจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการควบคุมตัวตนของพระภิกษุจกที่เป็นองค์ประธานแห่งการศึกษา ทั้ง 3 รูป ซึ่งต่างก็มีประสบการณ์ที่จำเพาะตัวของแต่ละรูป อัตลักษณ์ที่เกิดจากประสบการณ์และการควบคุมนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการศึกษานี้ โดยเป็นการแสดงให้เห็นผ่านคำบอกเล่า สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ชุดความคิด คำอธิบาย รวมไปถึงการให้ความสำคัญจากสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมของพระภิกษุจก

การปฏิบัติการแห่งอำนาจของความเป็นชายในการศึกษานี้ยังคงเป็นสิ่งทีเรื่องอิทธิพลอย่างมาก ทำให้เห็นถึงชุดความคิดที่ได้สร้างอัตลักษณ์ของพระภิกษุจกตั้งแต่แรกเริ่ม ที่ได้รับเอาระบบอำนาจแห่งความเป็นชายเข้ามาใช้ เพื่อประโยชน์ต่อการอธิบายความเป็นตัวตนของพระภิกษุจก โดยเป็นทั้งผู้ควบคุมและผู้ถูกควบคุมชุดความคิดของอำนาจแห่งความเป็นชาย

โดยการศึกษาครั้งนี้ได้เผยให้เห็นถึงความเป็นชายภายใต้พระพุทธศาสนา อันเป็นผลมาจากการประกอบสร้างในสถาบันต่าง ๆ ของสังคม อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กระบวนการประกอบสร้างความเป็นชายของพระภิกษุจกมีความแตกต่างกัน อีกทั้งการได้เข้ามาในพระพุทธศาสนาได้มีการควบคุมอัตลักษณ์ผ่านกรอบพระวินัย ระบบจารีตประเพณี หรือแม้กระทั่งอำนาจแห่งความเป็นชายด้วย ทำให้พระภิกษุจกต้องมีพฤติกรรมและบุคลิกตามแบบฉบับแห่งความเป็นชาย โดยผ่านการรับรู้และรับทราบบทบาทของตนเอง โดยมีได้มีผู้บังคับในการควบคุม แต่มีสังคมแวดล้อม โดยเฉพาะ

ครอบครัว วัด โรงเรียน ทำหน้าที่สร้างกรอบแห่งความเป็นชายให้กับพระภิกษุผ่านระบบความเชื่อ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และพระวินัย ฯลฯ อันเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้คติแห่งชายเป็นใหญ่ มีประสิทธิภาพในการควบคุมอัตลักษณ์ของความเป็นชายอีกด้วย จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้พระภิกษุได้มีอัตลักษณ์ใหม่ อันเป็นผลมาจากกระบวนการแห่งการเรียนรู้ในการเอาตัวรอดภายในสังคมสงฆ์ ซึ่งเป็นสังคมแห่งความเป็นชายอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าความเป็นเพศอื่นนอกจากความเป็นเพศชายในพระพุทธศาสนานั้น เป็นสิ่งที่สังคมยังมีได้พิสมัยมากกว่าการที่พระพุทธรักษาอยู่ภายใต้ความเป็นชาย อย่างไรก็ตามการที่จะยอมให้ความเป็นเพศอื่นหรือแม้กระทั่งความเป็นชายรูปแบบอื่น นอกเหนือจากความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการเข้ามาในพระพุทธศาสนา อันเป็นพื้นที่แห่งความเป็นชายนั้น ถึงแม้จะเป็นผลดีต่อพระพุทธศาสนา แต่ก็ย่อมสะท้อนถึงอุดมการณ์แห่งความเป็นชายที่อยู่ในพระพุทธศาสนา จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะมีการปิดกั้นมิให้ผู้ที่มีได้มีความเป็นชายเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาให้เป็นได้แค่เพียงผู้ที่สนับสนุนความเป็นชายที่เข้ามาบวชแต่เพียงเท่านั้น เป็นเหตุที่ทำให้พระภิกษุจำเป็นอย่างที่จะต้องแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์แห่งความเป็นชายของตนเองไปเป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือ เกื้อกูลและสนับสนุนการงานกิจการทางคณะสงฆ์มากกว่า เพื่อความอยู่รอดภายใต้ร่มเงาแห่งความเป็นชายตามแบบฉบับที่สังคมต้องการในพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

1. สื่อมวลชนในแขนงต่าง ๆ ควรให้ความสนใจในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระภิกษุในพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น เพื่อให้พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั้งหลายได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง มิใช่เข้าไปผูกโยงว่าพระภิกษุเป็นบัณฑิตกึ่งดั่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2. ควรมีการสังคายนาพระไตรปิฎกใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแก่นหลักของพระพุทธศาสนา อีกทั้งควรเปิดใจยอมรับพระพุทธศาสนาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในแต่ละถิ่น อันทำให้เกิดการเข้าใจในบริบทของแต่ละสังคมมากยิ่งขึ้น โดยผ่านพระพุทธศาสนา

3. การศึกษาครั้งนี้อาจมีข้อจำกัดของผู้ศึกษาเองที่เป็นอุปสรรคในการศึกษาในการต่อยอดการศึกษาครั้งต่อไปเห็นควรที่จะศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวกับการเข้าสู่ฐานอำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ของกลุ่มตัวอย่างพระภิกษุเพื่อจักได้สร้างความรู้ความเข้าใจใหม่ที่แตกต่างจากการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กุลวีร์ ประภาพรพิพัฒน์. (2545). *แนวคิดและจริยศาสตร์ที่เกี่ยวกับเพศในพุทธศาสนาเถรวาท* [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. Thammasat University Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:116438
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2542). การศึกษาครอบครัวไทย: ข้อคิดและแนวทางการศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 11(2), 1-21.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกสิทธิ์ และความเป็นอื่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง). ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2546). ผู้หญิงกับความรู้ในประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง ตะวันตก: ว่าด้วยวาทกรรมแห่งอุปสรรคของความรักระหว่าง โซเฟีย กับโซเฟีย ?. *สังคมศาสตร์ปริทัศน์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย*, 19(1), 27-52.
- นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2556). เพศหลากหลายในสังคมไทยกับการเมืองของอัตลักษณ์. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 25(2), 137-168.
- บรรจบ บรรณรุจิ. (2547). บวช: ที่มา ความหมาย และอิทธิพล. *วารสารอักษรศาสตร์ ฉบับภาษาเทศในภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 33(1), 119-139.
- บัว ญาณสมปนโน, พระมहा. (2550). *ประวัติพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถร*. ขานพิมพ์.
- พลศักดิ์ จิโรกรศิริ. (2562). ความเชื่อในพุทธธรรม สถานภาพในสถาบันสงฆ์ และความเชื่อทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย. *วารสารมหาจุฬาริชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(1), 17-32.
- พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์. (2560, 2 เมษายน). *พระพุทธศาสนาในอาณาจักรล้านนา*. Blogspot. http://phil-re4you.blogspot.com/2017/04/blog-post_2.html
- พิศิษฐ์ คุณวโรตม์. (2545). *อัตลักษณ์และกระบวนการต่อสู้เพื่อชีวิตของผู้ติดเชื้อ HIV*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. Thammasat University Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:84806.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. (2515). *อุปสมบทวิธี และ บุรพกิจสำหรับภิกษุใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 20). โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย.
- วิถี พานิชพันธ์. (2548). *วิถีล้านนา*. สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม.
- วิริยงค์ สิริธโร, พระ. (2521). *ประวัติพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถระฉบับสมบูรณ์ และ ได้สามัญสำนึก*. อาหารการพิมพ์.
- สมมอมรพันธ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2545). *เรื่องตั้งพระราชอาชญาคนผู้ใหญ่ ในกรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 1*. กรมศิลปากร.
- สักขาย กนต์สิโล, พระมหา. (2551). *การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “บัมเตาะก” ในกลุ่ม พระภิกษุสามเณรไทยในปัจจุบัน* [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. Thammasat University Digital Collections. <https://digital.library.tu.ac.th/tudc/frontend/Info/item/dc:125671>
- สุชาติ ทวีสิทธิ์. (2549). *ชาติพันธุ์นิพนธ์แนวสตรีนิยม: การทำทนายกระบวนทัศน์ ปฏิฐานนิยม*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวัฒน์ ปัญจวงศ์. (2560, 23 กุมภาพันธ์). จากเด็กมั่งสู่บัลลังก์ทานเปา “วิริยะบัณฑิต ศิริระกุล”. *มติชน*, https://www.matichon.co.th/local/crime/news_474252
- สุวิทย์ ไพทยวัฒน์, ไพฑูรย์ มีกุล, และ พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์. (2541). *พฤติกรรมมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อดุลย์ โยธโร, พระมหา. (2549). *เรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบัมเตาะกกับ การบรรลุตธรรม* [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์และงานวิจัยอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ & วิทยาเขตพะเยา. <http://202.28.109.103/ethesis/mcu-4-49051.pdf>
- อรุณทัย ปันศิริ. (2544). *อัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นบนโฮมเพจของวัยรุ่นไทยที่อาศัยอยู่ในบริบทสังคมไทยและวัยรุ่นไทยที่อาศัยอยู่ในบริบทสังคมอเมริกัน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย. <http://thaithesis.org/detail.php?id=1082544001312#>

- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2560). *ประวัติศาสตร์สังคมล้านนา: ความเคลื่อนไหวของชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- Connell, R. W. (1992). A Very Straight Gay: Masculinity, homosexual Experience, and The Dynamics of Gender. *American Sociological Review*, 57(6), 735-751. <https://doi.org/10.2307/2096120>
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2nd ed.). University of California Press.
- Falk, M. L. (2007). *Making the Field of Merit: Buddhist Female Ascetic and Gendered Orders in Thailand*. NIAS.
- Faure, B. (1998). *The Red Thread: Buddhist Approaches to Sexuality*. Princeton University Press.
- Foucault, M. (1978). *La Volenté de Savoir* [The History of Sexuality, Volume 1: An Introduction]. Vintage Books.
- Foucault, M. (1980). *Power/ Knowledge: Selected Interviews and Other Writing 1972-1977*. In Colin Gordon (Ed.). Pantheon Books.
- Jackson, P. A. (1998). Male Homosexuality and Transgenderism in the Thai Buddhist Tradition. In W. Leyland (Ed.), *Queer Dharma: Voices of Gay Buddhists* (pp. 55-89). Gay Sunshine Press.
- Jackson, P. A. (2003). Performative Genders, Perverse Desires: A Bio-History of Thailand's Same Sex and Transgender Cultures. *Intersections: Gender, History & Culture in the Asian Context*, (9). <http://intersections.anu.edu.au/issue9/jackson.html>.
- Khandelwal, M. (2004). *Women in Ochre Robes: Gendering Hindu Renunciation*. Sunny Press.
- Rosalind, C. M. (1994). Three Sexes and Four Sexualities: Redressing the Discourse on Gender and Sexuality in Contemporary Thailand. *Positions: Asia Critique*, 2(1), 15-43.

